

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.056 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки

Солодкої Ірини Володимирівни на дисертацію

**Івана Ігоровича ФЕДОРЧУКА на тему «Правовий механізм
забезпечення конституційного права на житло», поданої на здобуття
освітньо-наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за
спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Питання забезпечення конституційного права на житло має ключове значення для гарантування соціальної стабільності, забезпечення гідного рівня життя громадян та реалізації принципів соціальної держави, закладених у Конституції України. Право на житло є одним із основоположних прав людини, визнаних й на міжнародному рівні, зокрема, в Загальній декларації прав людини 1948 року, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 року та закріплених у статті 47 Конституції України.

Однак, реальне забезпечення зазначеного права в нашій державі супроводжується низкою проблем, серед яких доцільно виокремити недосконалість правового регулювання у сфері житлових відносин, що ускладнює доступ до житла для соціально незахищених верств населення; відсутність ефективних механізмів фінансування та стимулювання житлового будівництва, що сприяє виникненню дефіциту доступного житла; неефективність реалізації державних та місцевих програм забезпечення житлом; проблеми, пов'язані з внутрішньо переміщеними особами, які виникли внаслідок військового конфлікту в Україні, що створює додаткове навантаження на житлову сферу.

Сучасний стан розвитку суспільства потребує створення ефективного правового механізму, який забезпечуватиме реалізацію конституційного права на житло, враховуючи нові виклики та особливості соціально-економічної ситуації. Дослідження правового механізму забезпечення цього права є актуальним у контексті імплементації європейських стандартів у законодавство України, зокрема, з огляду на інтеграцію до Європейського Союзу, що вимагає приведення національних правових норм у відповідність до міжнародних зобов'язань.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження «Правовий механізм забезпечення конституційного права на житло» має важливе теоретичне та практичне значення, спрямоване на розробку пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства та механізмів його реалізації із врахуванням сучасних викликів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Розроблені автором та викладені у дисертаційному дослідженні наукові положення, висновки та рекомендації мають високий рівень обґрунтованості. Дисертантом опрацьовано та проаналізовано значну кількість наукових джерел як вітчизняних, так й зарубіжних науковців, якісно проаналізовано нормативно-правове забезпечення та міжнародний досвід правового механізму забезпечення конституційного права на житло з конкретними пропозиціями щодо імплементації позитивних практик у національне законодавство. При цьому автор оперує як роботами науковців радянського періоду, так і найновішими вітчизняними та зарубіжними публікаціями, що присвячені дослідженню окремих аспектів цієї проблематики.

На особливу увагу заслуговує проведений дисертантом глибокий та послідовний аналіз нормативно-правових актів європейських країн з питань, пов'язаних з правовим механізмом забезпечення конституційного права на житло. При дослідженні питань, що розкривають тему дисертаційного дослідження, у кожному конкретному випадку автор критично аналізує напрацювання науковців, висловлюючи при цьому власну думку, що свідчить про його високу наукову культуру. Зроблені у дисертації висновки та рекомендації логічні та є результатом всебічного та об'єктивного аналізу досліджуваних явищ, здійсненого за допомогою сучасного наукового інструментарію.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації обумовлюється тим, що дисертація Федорчука І.І. є одним з перших в Україні комплексних наукових досліджень правового механізму забезпечення конституційного права на житло. Низка теоретичних положень, висновків і рекомендацій дисертанта мають наукову новизну і практичну значимість і є достатніми для роботи такого рівня.

Особливо цінними вважаємо пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері забезпечення конституційного права на житло, зокрема автором запропоновано внесення змін до ст. 47 Конституції України; доповнення Житлового кодексу України окремою статтею 11-1 «Способи захисту житлових прав громадян»; внесення змін у Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» та виключення окремих положень з Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» через їх невідповідність нормам

Конституції України.

Окрім того, заслуговує на увагу положення дисертації, де автор пропонує власне бачення вдосконалення правового механізму забезпечення конституційного права на житло в умовах євроінтеграційних процесів та російсько-української війни, з акцентом на врахування положення Європейської соціальної хартії. Унікальність полягає у позиціонуванні житла як життєвої потреби людини, а не лише об'єкта права власності.

І.І. Федорчук приділяє увагу в роботі розробці концепції державної програми подолання проблем бездомності, що пропонується як новий підхід у вирішенні цього соціально-правового виклику, внесення пропозицій щодо забезпечення прав на житло мігрантів та їх сімей, у тому числі нормативне закріплення тимчасового та постійного житла відповідно до майбутніх міграційних зобов'язань України. Ця пропозиція є новаторською з огляду на інтегровані європейські стандарти в національному законодавстві. Зазначимо, що уніфікація нормативно-правового регулювання забезпечення життєдіяльності постраждалих від військового конфлікту на основі єдиної бази, яка охоплюватиме весь період з 2014 року, є новим підходом до вирішення проблем громадян України.

Окрім того, пропонується як інфраструктурний елемент для ефективного захисту прав власників житла створення бази даних знищеного, пошкодженого або закритого житла та об'єктів нерухомості, що включають право власників, яким вони належали, із врахуванням початку воєнного конфлікту у 2014 році.

У дослідженні пропонуються інноваційні підходи до правового регулювання забезпечення права на житло в Україні, які враховують сучасні виклики, зумовлені євроінтеграційними процесами та російсько-українською війною.

В процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні правові прийоми та методи пізнання, що дозволило дисертанту всебічно дослідити правовий механізм забезпечення конституційного права на житло та обґрунтувати напрями подальшого вдосконалення законодавства України щодо їхньої реалізації. Висновки та рекомендації автора є логічним продовженням результатів всебічного й об'єктивного аналізу досліджуваних явищ. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертанта підтверджено їхньою апробацією та схваленням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, захищених за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації висвітлено у 10 наукових публікаціях, зокрема: 5 статтях, з яких 5 – опубліковано в наукових фахових виданнях України, а також у 5 тезах наукових доповідей – у збірниках матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій.

Зокрема в наукових публікаціях було досліджено конституційне право на житло як предмет сучасного вітчизняного наукового дискурсу, приділено

увагу семантиці категорії «організаційно-правовий механізм реалізації конституційного права на житло», проаналізовано правовий елемент організаційно-правового механізму реалізації конституційного права на житло та організаційний елемент механізму забезпечення конституційного права на житло в Україні, розглянуто механізм забезпечення конституційного права на житло в Україні та запропоновано шляхи його вдосконалення в контексті російсько-української війни, надано основні характеристики та тенденції сучасного вітчизняного наукового дискурсу щодо конституційного права на житло.

Зазначене свідчить про те, що автором у наукових публікаціях у повній мірі розкрито основний зміст дисертації та обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності. У дисертації здобувач, звертаючись до ідей, думок, напрацювань інших науковців, здійснює посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Попри позитивну оцінку дисертації І.І.Федорчука, варто звернути увагу й на те, що у дисертаційному дослідженні мають місце суперечливі положення, які потребують додаткової аргументації. Високо оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, варто вказати на окремі спірні моменти.

1. У розділі 2.1. дисертаційного дослідження Федорчук Іван Ігорович наголошує на важливості в механізмі правового забезпечення конституційного права на житло в Україні локальних нормативно-правових актів. Як приклади, наводяться Рішення Хмельницької обласної ради від 15 березня 2012 р. №11-9/2012 «Про затвердження Цільової регіональної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення «Власний дім» на 2012-2020 роки» та Рішення Хмельницької обласної ради від 20 грудня 2012 р. № 18-14/2012 «Про затвердження Обласної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки». Аналіз або обґрунтування наведених актів не здійснюється. Вважаємо, що доцільно проаналізувати акти органів місцевого самоврядування більш сучасного періоду, які будуть мати значення в контексті або євроінтеграційних процесів або російсько-української війни.

2. У розділі 2.1. дисертаційного дослідження міститься аналіз цілої низки законодавчих актів, які становлять основу законодавчого регулювання права на житло, серед яких Закони України «Про приватизацію державного житлового фонду», «Про житловий фонд соціального призначення», «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирних будинках», «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків», «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» тощо.

Проте автор не висловлює власне бачення та конкретні пропозиції їх вдосконалення, зокрема шляхом внесення до них змін із врахуванням міжнародних актів, які було проаналізовано попередньо та у зв'язку із

євроінтеграційними процесами або російсько-українською війною, що обумовлює їх перегляд.

Разом із тим, наведені зауваження не знижують високого рівня представленої роботи. Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження **Івана Ігоровича Федорчука** на тему «**Правовий механізм забезпечення конституційного права на житло**», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки конституційного права, а його автор – **Іван Ігорович Федорчук** заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка
доцентка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка юридичних наук,
доцентка

Ірина СОЛОДКА

03 січня 2025 р.